

چرایی برخی بدبینی‌ها به قیام مختار

عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه با اشاره به بدبینی‌هایی که نسبت به قیام مختار روا می‌شود، گفت: اگر حرکت مختار کذب بود، نباید تأیید ضمنی امام سجاد(ع) و اهل بیت(ع) را با خود داشته باشد و وقتی بحث قیام مختار مطرح شد کلیت قیام تأیید شد.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه با اشاره به بدبینی‌هایی که نسبت به قیام مختار روا می‌شود، گفت: اگر حرکت مختار کذب بود، نباید تأیید ضمنی امام سجاد(ع) و اهل بیت(ع) را با خود داشته باشد و وقتی بحث قیام مختار مطرح شد کلیت قیام تأیید شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین قاسم خان‌جانی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، گفت: شخصیت مختار آنگونه که باید تا به امروز شناخته نشده است آنهایی که به نوعی با اهل بیت(ع) میانه خوبی ندارند به مختار تهمت جاه‌طلبی می‌زنند.

این پژوهشگر تاریخ اسلام افزود: در مجموع دو موضع‌گیری نسبت به شخصیت مختار وجود دارد. نخست، گزارش‌های تاریخی اهل سنت که در برخی موارد مختار را کذاب معرفی می‌کنند و دوم، قضاوت نادرست و شتابزده بعضی از شیعیان نسبت به مختار. گرچه در میان شیعیان نگاه‌ها نسبت به مختار عموماً مثبت است اما بسیاری از شیعیان از ته دل با قیام مختار همراه نبودند و معتقد هستند مختار چندان با صداقت عمل نکرد و می‌توانست به گونه‌ای دیگر عمل کند و حکومت را به اهل‌بیت(ع) واگذار کند.

وی در ادامه گفت: به نظر من این دو قضاوت نادرست است. موضع اول به دلیل مخالفت با اهل بیت(ع) و موضع دوم هم از روی ناآگاهی ارائه شده است. مختار در قیام خود دو هدف عمده داشت نخستین انگیزه مختار خون‌خواهی از قاتلین امام حسین(ع) بود. دوم تشکیل حکومتی بر مبنای آموزه‌های تشیع. پس در مجموع می‌توان مجموعه انگیزه‌های مختار را در انتقام گرفتن از قاتلین امام حسین(ع) و استیفای حقوق اهل بیت و تشکیل حکومت با توجه به آموزه‌های اهل بیت خلاصه کنیم.

خان‌جانی در توصیف شرایط زمان اهل بیت(ع) گفت: اهل بیت(ع) به شدت از سوی حکومت اموی محدود شده بودند و مجبور بودند در جامعه یک سری ظلم‌ها را تحمل کنند و حاکمانی چون یزید و مروان‌یان را تجربه کردند. درست است که مختار به همه اهداف خود نرسید اما به هدف اول خود به طور کامل رسید هرچند نحوی انتقام مختار و کشتن همراه با شکنجه برخی از قاتلان کربلا تا حد زیادی با آموزه‌های شیعی منافات دارد اما اصل انتقام او مورد تأیید ائمه قرار گرفت.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه گفت: به نظر من مختار در نحوی انتقام مقداری زیاده روی کرد اگر به شکل عادی قاتلین را مجازات می‌کرد و شکنجه را حذف می‌کرد بهتر بود. مختار وقتی وارد فاز بعدی شد و کوفه را تصرف کرد بر آن شد که مناطق دیگر را هم به سیطره خود درآورد اما در این مسیر دچار مشکلاتی شد. از یک طرف «آل زبیر» در مکه و حجاز علیه مختار سنگ اندازی می‌کردند و در نهایت وارد جنگ با مختار شدند و از سوی دیگر «ابراهیم بن مالک اشتر» از مختار روی برگرداند و به موقع با او همراهی نکرد.

وی در ادامه با اشاره به بدبینی‌هایی که نسبت به قیام مختار روا می‌شود، گفت: بعضی از بدبینی‌ها باعث شده است به قیام مختار خدشه وارد شود یکی از بدبینی‌ها این است که چرا مختار مستقیماً سراغ امام سجاد(ع) نرفت و خود را نماینده «محمد حنفیه» معرفی کرد؟ به عبارت دیگر چرا مختار مستقیماً با امام سجاد(ع) تعامل را برقرار نکرد؟ به این دلایل بعضی‌ها به راحتی می‌پذیرند که هدف مختار ریاست طلبی برای خود بود اما به نظر می‌رسد این نظر چندان قابل قبول نباشد امام سجاد(ع) در آن برهه تاریخی در محدودیت‌هایی به سر می‌بردند که در شرایطی نبود که حرکت را دنبال کنند و کسی را به عنوان نماینده بفرستند.

این پژوهشگر تاریخ افزود: اگر حرکت مختار کذب بود از سوی امام سجاد و اهل بیت(ع) تأیید ضمنی را نمی‌گرفت وقتی بحث قیام مختار مطرح شد کلیت قیام مورد تأیید آنها قرار گرفت پس اگر قیام مختار مورد نظر اهل بیت نبود از همان ابتدا این قیام را رد می‌کردند در دوران امام حسن عسکری(ع) بعضی از افراد به اسم ائمه قیام کردند ولی ائمه با آنها همراهی نکردند اما در مورد مختار موضع‌گیری منفی نکردند. در مجموع حرکت مختار و کشتن قاتلان کربلا سبب شادی اهل بیت و شخص امام سجاد(ع) شد و وقتی ایشان خبر کشتن قاتلان امام حسین(ع) و فرزندان‌شان را شنیدند اظهار خوشنودی کردند پس به نظر من نباید نسبت به قیام مختار یک قضاوت شتابزده داشته باشیم.

وی در آخر گفت: نباید از انگیزه مختار از زبان خود او غافل شویم. مختار به هیچ عنوان بحث دعوی امامت را مطرح نمی‌کرد و همواره خود را نماینده محمد حنفیه معرفی می‌کرد. در نامه‌هایی که وی برای اهل کوفه می‌نوید و از آنها طلب یاری و استمداد می‌کند تا به خون‌خواهی قاتلین امام حسین(ع) برخیزند کاملاً روشن است که هدفش ادعای امامت و ریاست طلبی نبوده است بلکه شرایط به گونه ای بود که نمی‌توانست تنها کوفه را به امام سجاد(ع) واگذار کند چون امام سجاد(ع) در مدینه حضور داشتند، در حقیقت هنوز چیزی از ارکان حکومت اموی تصرف نشده بود و در آن زمان حجاز، شام و ایران در اختیار امویان بود و تنها کوفه در اختیار مختار بود و این امکان در آن زمان وجود داشت که مختار حکومت کوفه را در اختیار امام سجاد(ع) قرار بدهد.